

O'ZBEKISTONDA KIMYO SANOATI RIVOJLANISHI

Namangan muhandislik-qurilish instituti o'qituvchisi

Mo'minjonov Nozimjon Nemadjon o'g'li

Annotasiya: Ushbu maqolada O'zbekiston kimyo sanoatining ahamiyati, tabiiy resurslarga boyio'tish, o'ziga xos mahsulotlar ishlab chiqarish, tayyor mahsulotlarni eksport qilish, yirik kimyo korxonalari, kimyo sanoati rivojlanishiga oid prezident farmonlari haqida so'z borgan.

Kalit so'zlar: Organik va anorganik moddalar, sun'iy ximiyaviy mahsulotlar, uglerodli material, neft, gaz,

O'zbekiston kimyo sanoati, mamlakatning eng muhim sanoat turlaridan biridir. Kimyo sanoati, neft, gaz, qurilish materiallari, oziq-ovqat mahsulotlari, yirik metallar, kimyo vositalari, plastmassalar, polimerlar, oziq-ovqat mahsulotlari, yuqori sifatli toza suv va boshqa ko'plab mahsulotlarni ishlab chiqarishda foydalaniladi. Mamlakatimiz kimyo sanoati, tabiiy resurslarga boyio'tish, o'ziga xos mahsulotlar ishlab chiqarish, tayyor mahsulotlarni eksport qilish, moliyaviy xarajatlarni orttirishning hamkorligidir. "O'zbekistonda kimyo sanoati" deb ataladigan sektor, mamlakatimizda barcha hududlarda rivojlanishi mumkin.

O'zbekistonda kimyo sanoati Qurilish materiallari, organik va anorganik moddalar, sun'iy ximiyaviy mahsulotlar, polimerlar va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarishga ko'plab mexanizmlar, mashinalar va qurilmalar ishlatadi. Kimyo sanoati, o'z o'ziga xos mahsulotlarini ishlab chiqarishi yordamida, nafaqat o'z mamlakatimizni balki dunyo bozorida ham muvaffaqiyatli ijtimoiy-iqtisodiy fazolatga erishdi. O'zbekistonda kimyo sohasi soved davridan beri juda rivojlanib kelayotgan sohalardan biri bo'lib ishlab chiqarish sohalari juda rivojlangan, bunga asosiy sabab xom ashyolar o'zimizdan chiqishi. Bizga malumki O'zbekistonda yer osti va yer usti boyliklari mavjud. O'zbekistonning kimyo sanoati yuqori sifatli

mahsulotlar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan bo'lib, u yer osti boyliklarini qidirish va qayta ishlash, jumladan, neft, tabiiy gaz, foydali qazilmalar, tuz kabi boshqa tarmoqlar bilan ham chambarchas bog'langan. O'zbekistonda yangi zamonaviy kimyo korxonalarini qurulishi, eski quvvatlarni yangilash kabi muhim loyihalarga sarmoya kiritilgan.

O'zbekistondagi yirik kimyo korxonalari: O'zbekiston Respublikasi hududida bir nechta yirik kimyo korxonalari faoliyat yuritmoqda. Ulardan ba'zilari quyidagilardir: - Navoiyazot - Navoiy viloyatida joylashgan, ammiak va karbamid ishlab chiqarishida ishtirok etadi. - Farg'onaazot - Farg'ona viloyatida joylashgan, ammiak va karbamid ishlab chiqarishida ishtirok etadi. Maxsus kimyo zavodlari - Toshkent viloyatida joylashgan, yuqori sifatli toza suv, polietilen, polipropilen, PVC va boshqa kimyo vositalarini ishlab chiqarishda ishtirok etadi. Olmaliq metallurgiya kombinati Toshkent viloyatida joylashgan, yirik metallar (alu, med, zom, molibden) ishlab chiqarishda ishtirok etadi. Ularning o'zlarining mahsulotini ishlab chiqarish, xom ashiyoni qayta ishlash va kimyo sohasida yangiliklar kiritish imkoniyatlarini yaratilmoqda. O'zbekistonda turli kimyoviy mahsulotlar ishlab chiqarish bilan shug'ullanuvchi bir qancha yirik kimyo korporatsiyalar mavjud, ulardan bazilari quyidagilarni o'z ichiga oladi. "Oksus Holding" korxonasi minireal o'g'itlar, kislotalar, ishqorlar, va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarish bilan shug'ullanadi. Uglarodli materiallar ishlab chiqaruvchi "Maksamad Yurismasi" va fosforli o'g'itlar ishlab chiqaruvchi "Turunzod-MHC" yirik zavodlari va shunga o'xshash korxonalar, O'zbekiston iqtisodiyotining muhim o'rinlarda bo'lib, minglab mahali aholini ish joyi bilan taminlashmoqda. O'zbekistonda kimyo korxonalarini rivojlanib kelish hozirgi kunda ishlab chiqarish 1,5 barobar, eksport qilayotgan mahsulotlar narxi 190million dollardan 310million dollarga ko'paydi shunga ko'ra korxonalarining sof daromati 8 barobardan oshdi.

O'zbekistonda kimyo sanoati rivojlanishiga oid prezident farmonlari:

O'zbekistonda kimyo sanoati rivojlanishiga oid prezident farmonlari quyidagilardir:

1. PQ-2756-sonli Qaror 2017 yil 7 fevral kuni qabul qilingan va kimyo

sanoatini rivojlantirish chora-tadbirlari haqida tasdiqlangan.

2. PQ-4166-sonli Qaror esa 2019 yil 7 fevralda tasdiqlangan va kimyo sanoati sohasidagi rivojlanishni ko'paytirish chora-tadbirlari to'g'risida ma'lumot beradi.

3. 2019 yil 18 apreldagi "Kimyo sanoati tarmoqlarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4300-sonli farmon. Bu farmonga asosan, kimyo sanoati sohasidagi tarmoqlarni rivojlantirish uchun kerakli chora-tadbirlar belgilanadi. Bu chora-tadbirlar orasida, kimyo sanoati sohasidagi innovatsion loyihalarni joriy etish, kimyoviy mahsulotlarning sifati va sifatini nazorat qilish, kimyo sanoati sohasida kadrlarni tayyorlash va boshqalar kabi masalalar keltirilgan.

4. 2021-yilda qabul qilingan PD-6023-son farmonda mamlakatimiz kimyo sanoati bilan chambarchas bog'liq bo'lgan to'qimachilik sanoatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. U mahalliy ishlab chiqarilgan mato va iplardan foydalanishni rag'batlantirish orqali to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarishni ko'paytirishga qaratilgan.

5. "O'zbekiston Respublikasi kimyo sanoati rivojlanishini takomillashtirish choratadbirlari to'g'risida"gi 2018 yil 7 fevraldagi PQ-3545-sonli Qarori; 6. "Kimyo sanoati sohasida investitsiyalarni jalb qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2018 yil 17 apreldagi PQ-3646-sonli Qarori. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasining kimyo sanoati rivojlanish strategiyasi to'g'risida"gi 2019 yil 7 fevraldagi PQ-4165-sonli Qarori bilan kimyo sanoatining rivojlanishi uchun strategiyalar belgilangan va 2025 yilgacha amalga oshirilishi rejalashtirilgan. Prezidentning ushbu farmonlaridan tashqari, O'zbekiston hukumati tomonidan kimyo sanoatini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash bo'yicha ham turli chora-tadbirlar belgilandi. Masalan, davlat tomonidan sohaga sarmoya kiritayotgan kompaniyalarga soliq imtiyozlari va boshqa moliyaviy yordam ko'rsatilmoqda. Hukumat, shuningdek, kimyo sanoatidagi kompaniyalarni qo'llab-quvvatlovchi bir qator tadqiqot va ishlanma markazlarini ham boshqaradi. Ushbu tashabbuslar natijasida O'zbekistonda so'nggi yillarda kimyo sanoati sezilarli o'sishga erishdi. Sohaning mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi hissasi oshdi, bozorga ko'plab yangi kompaniyalar kirib keldi.

Qolaversa, sohaning eksportdan tushumlari ortib, mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Xulosa

O'zbekistonda kimyo sanoati mustaqil, istiqbolli va rivojlanayotgan taraqqiyot faoliyati hisoblanadi. Kimyo sanoati sektori loyihalar, innovatsiyalar, kadrlar tayyorlash programmasi, ulardagi mahsulotlar eksportini oshirish, yangi ish joylarinin yaratilishi, chet ellik investorlari o'z ichiga jalb etishi va postni oshirishi yordamida mamlakatimiz iqtisodiyoti to'g'ri yo'nalishga ko'tarilmoqda. Kimyo sanoatining rivojlanishini yanada rag'batlantirish maqsadida yirik mahsulotlar va materiallar hosil qilish tizimini mustahkamlash, yangi texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarni joriy etish, xalqaro tajribalarni joriy etish, yangi maxsus loyihalar yaratish, kimyo sanoatidagi xizmatlar sifatini oshirish, moliyaviy-ijtimoiy ko'rsatkichlarni yanada oshirish kabi chora-tadbirlar keltirilgan. Kimyo sanoatining tizimli rivojlanishi uchun zarur bo'lgan qo'shimcha tadbirlar hisobiga, kimyoviy materiallar va mahsulotlar tayyorlash, ulardan foydalanish va tarqatish, xamda tarbiyalash sohalarida ishlab chiqarish va o'qitish markazlarini joriy etish kabi chora-tadbirlar belgilangan. Xulosa qilib aytganda, kimyo sanoatini rivojlantirish O'zbekiston hukumatining asosiy ustuvor yo'nalishi hisoblanadi. Prezident farmonlari, soliq imtiyozlari va boshqa chora-tadbirlar orqali hukumat sohaga sarmoya kiritilishini rag'batlantirib, kimyo mahsulotlari eksportini rag'batlantirmoqda. Ushbu chora-tadbirlar sanoatning o'sishiga hissa qo'shdi va kelgusi yillarda ham uning rivojlanishini qo'llab-quvvatlashi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mashrabboyivich, M. S. (2024). **TEXNIK VOSITALARDAN CHIQAYOTGAN SHOVQINNING INSONLARGA BO 'LAYOTGAN TA 'SIRINI O 'RGANISH.** *Строительство и образование*, 3(5), 131-136.
2. Mo'Minjonov, N. N., To'Ychiyev, A. X., Abdualiyev, E. R., & Akbarov, D. S. (2024). **ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDAN**

CHIQUAYOTGAN ZARARLI MODDALARNI AHOLI TURMUSH TARZIGA TA'SIRI. *Экономика и социум*, (2 (117)-1), 445-448.

3. Mo'Minjonov, N. N. (2024). XAVFSIZ HARAKATNI TASHKIL ETISHDA MEHNAT MUHOFAZASI FANINI O'QITISHNI O'RNINI. *Экономика и социум*, (6-1 (121)), 821-824.

4. Mominjonov, N. N. (2023). ATMOSFERA HAVOSINI IFLOSLANISHI NATIJASIDA INSONLARGA BO'LAYOTGAN TA'SIRI. *Экономика и социум*, (11 (114)-1), 226-230.

5. Nozimjon, M., & Abdurakhim, K. (2023). TO THE QUESTION OF ANALYSIS OF INDUSTRIAL AND ENVIRONMENTAL SAFETY MANAGEMENT SYSTEMS. *Universum: технические науки*, (2-5 (107)), 20-23.

6. O'.R.Yo'ldoshev, O.D.Rahimov, R.T.Xo'jaqulov, O.T.Hasanova "Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" kasb-hunar kollejlari uchun o'quv qo'llanma. "Davr nashriyoti" Toshkent-2013